

Posudek oponenta
na diplomovou práci
Jitky Jannesové
Antike Mythologie im Werk Christa Wolfs
Praha: FF UK, 2015, 94 s.

Tématem předkládané diplomové práce je zpracování antických mýtů o Kasandře a Médey v díle Christy Wolfové (1929-2011) z 80. a 90. let 20. století, poznamenaných zásadními politicko-historickými změnami v současném světě, tehdy především zhroucením socialistického experimentu, jehož velkou „vyznavačkou“ autorka nesporně byla. O tom se v diplomové práci nedozvíme bohužel téměř nic, až na krátké výseky v interpretační části kapitol o povídce *Kassandra* (1983) a románu *Medea. Stimmen* (1996). Uznávám, že zadání práce bylo jiné, ale přesto mi v ní chybí krátká úvodní kapitola o autorce těchto významných děl německého písemnictví posledních desetiletí, které už v osmdesátých letech tak zásadně ovlivnily literární diskurs v bývalé NDR, tehdejší NSR, ale i v Rakousku a Švýcarsku. Celkově jsem ale s prací velmi spokojen. Jejím základem je celková interpretace způsobu, jakým Wolfová přistupuje k antickým mýtům, popis procesu odmytologizování a remytologizování, korekce mýtů a jejich aktualizace, humanizace jejich obsahu a to vše na podkladě teoretické literatury a vlastních doprovodných esejistických pracích Christy Wolfové:

Die Erzählung *Kassandra* [...] ist Wolfs mit Abstand erfolgreichstes Werk [...]. Das übergreifende Thema, das die Autorin auch später in *Medea. Stimmen* aufgreift, ist die Entwicklung der abendländischen Gesellschaft unter dem Aspekt der Humanität. [...] Grundlegende Entscheidungen über unsere Zukunft, die Themen Krieg, Frieden und Aufrüstung waren in den 1980er Jahren nicht mehr Themen einer kleinen Gruppe der Intellektuellen, sie drangen ins Bewusstsein von immer breiteren Schichten der Bevölkerung, so dass die Erzählung *Kassandra* bei der lesenden Öffentlichkeit [...] eine ungewöhnlich große Aufmerksamkeit findet. Mit dem Roman *Medea. Stimmen* [...] greift Christa Wolf nach *Kassandra* ein zweites Mal auf einen mythologischen Stoff zurück, anhand dessen sie auf die aktuelle politische Lage literarisch reagiert. [...] Ähnlich wie in *Kassandra* wird auch in *Medea. Stimmen* zum übergreifenden Thema die Frage, wie durch dominierende patriarchale Strukturen und machtpolitisches Kalkül die Harmonie der Seelen- und Verstandeskkräfte beeinträchtigt wird und welche Folgen das Ausgrenzen des weiblichen Elements in den Anfängen der abendländischen literarischen Produktion auf den weiteren Verlauf der Geschichte hatte (s. 6-7).

V úvodu byla zmíněna všechna základní témata, jimiž se práce bude zabývat, a ta byla bezezbytku splněna. Až na úvodní výtku je diplomová práce vyvážená, logicky strukturovaná, se zajímavými postřehy a podloženými výsledky, která i oponentovi ulehčuje posuzování. Její autorka pracovala s úctyhodným seznamem sekundární literatury, která je v textu doložitelně použita. Vznikla tak pozoruhodná práce nejen tématem, ale i jeho zpracováním.

Svému zadání tedy práce dostála bohatě. Úvodní kapitola je věnována teorii mýtu v průběhu času od antiky až po 20. století. Autorka se zabývá pojmem mýtu jako tradovaného vyprávění a mytologie jako nauky o mýtech, jak se konstituovala v evropském romantismu. Zmiňuje vývoj starořeckého myšlení od mýtu k logu, vedoucí ke vzniku západního filosofického myšlení v dobách, kdy mytické uvažování začala nahrazovat logika rozumu. Probírá recepci mýtu od jeho znovuobjevení renesancí, kdy se řecký mýtus stává svým kosmogonickým výkladem světa nedílnou součástí evropské literatury a antická mytologie uměleckým, nikoli ideovým konkurentem křesťanské biblické kultury, přes osvícenský odsudek mýtu jako „rozumu v plenkách“, ale zvýrazněním jeho poetického potenciálu pro umění, romantiku, Nietzscheho, nacismus až po filosofické (Cassirer, Lévi-Strauss, Barthes, Blumenberg) a psychologické (Freud, Jung) teorie o mýtu v posledním století. Především Blumenbergova teorie mytologémů, navazujících na Straussovy strukturalismem ovlivněné

mytémy, sémantických jader mýtů byla pro interpretaci antických motivů u Christy Wolfové rozhodující.

Teoretická kapitola o reflexích literatury a mýtu v eseích Christy Wolfové je opravdu výborná, trochu ovšem postrádám větší důraz na romantismu, který právě v jejím případě (vzpomeňme např. na text *Kein Ort. Nirgends*) sehrál rozhodující roli v myšlenkovém přerodu autorky. Pokud si uvědomíme, jak blízko jsou její teoretické vývody romantickým snahám o etablování mýtu jako součásti tvůrčího uměleckého universa a nevyčerpitelný zdroj poezie a radikálnímu volání německé romantiky po sekulární „nové mytologii“, sledující i politické snahy o kolektivní národní identitu (diplomantka se o tom zčásti zmiňuje na s. 18), pak nutně dospějeme do počátku sedmdesátých let, k radikální proměně kulturního paradigmatu v NDR, k velké romantické vlně, vyvolané změnou politického vedení NDR, která inspirovala většinu tehdejších východoněmeckých autorů v čele právě s Christou Wolfovou. Právě tehdy se začíná zajímat o odvrácenou stranu rozumářského osvícenství, které kulturní ideologie v tehdejší NDR tolik vyzdvihovala, o příčiny, proč ztroskotává jedinec i celé generace, právě tehdy se začíná ptát po jiné, humánnější literatuře, nikoli po literatuře hrdinů a statečných vojevůdců, ať pocházejí z jakékoli epochy lidských dějin. Do vzniklého diskursu v tehdejší východoněmecké literatuře, která se otevírala celosvětovým globálním tématům, vnáší osobitý pohled ženy-autorky. To byl počátek společensko-kulturního procesu, který Wolfovou proti její vůli vynesl v polovině osmdesátých let na pozici výrazné představitelky světové feministické literatury – jistě i kvůli textu *Kassandra (Medea)* vzniká až o desetiletí později, v němž Wolfová populární dobový vztah k mýtu a k literární tradici podřizuje úvahám o tzv. ženském psaní, specifickém smyslovém vidění světa a způsobu zaznamenávání historické paměti lidstva, jak se ho po vynálezu písma zhostili spisovatelé-muži. Tady má původ i její neotřelý kritický vztah k mužské interpretaci dějin.

Vlastní rozbor obou textů (kapitola *Christa Wolfs „Arbeit am Mythos“ in Medea. Stimmen und Kassandra*, s. 53-88) je na vynikající úrovni a aplikuje všechny poznatky načerpané z primární i sekundární literatury. Závěr práce zásadně shrnuje její výsledky a je velmi přesně zformulován.

Jazyková stránka diplomové práce: Stylisticky velmi vyrovnaná práce je napsána výbornou němčinou, již po stylistické stránce ani gramatické stránce nelze (až na drobná opomenutí) nic vytknout.

Hodnocení: Diplomová práce Jitky Jannesové je podle mého názoru nadprůměrnou prací s přesně vymezeným cílem, přesvědčivými argumenty a výborně zvládnutým poznámkovým aparátem. Přesvědčivý je i seznam sekundární literatury.

Závěr: Diplomová práce Jitky Jannesové převyšuje požadavky na diplomovou práci kladené, k obhajobě ji **doporučuji** bez výhrad a navrhuji zámku **výborně** (1).

V Praze 27.08.2015

Prof. PhDr. Milan Tvrdík, CSc.